

YER TUZISH LOYIHALARI ASOSIDA DEGRADATSIYAGA UCHRAGAN YAYLOVLARDA DEHQON VA FERMER XO`JALIKLARI TASHKIL ETISH TASHKIL ETISHNING AFZALLIKLARI

Axmedov Umidjon Alijon o'g'li

"O'zdavyerloyiha" davlat ilmiy- loyihalash instituti

"Qashvilyerloyiha" bo'linmasi yetakchi muhandis

Anotatsiya

Respublikamizda yer resurslaridan oqilona va samarali foydalanish, yer tuzish, yer monitoringi va yaylov yerlarida geobotanik tadqiqotlarni tashkil etish, ayniqsa agrar sohada qishloq xo'jaligi yaylov yerlaridan samarali foydalanish yuzasidan keng qamrovli chora-tadbirlar amalga oshirilib, muayyan natijalarga erishilmoqda. 2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasida «...yangi va foydalanishdan chiqqan 464 ming gektar maydonni o'zlashtirish, ilm-fan va innovatsiyaga asoslangan agroxizmatlar ko'rsatish tizimini takomillashtirish, agrosanoat korxonalarini xomashyo bilan ta'minlash va ishlab chiqarish hajmini 1,5 baravar oshirish» muhim strategik vazifalar sifatida belgilab berilgan. Mazkur vazifalarni amalga oshirishda, jumladan, yerdan foydalanuvchilar faoliyatiga ilmiy asosda yondoshish orqali yaylov yerlarida hamda agrar soha barqarorligini va mamlakat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash bo'yicha ilmiy izlanishlar olib borish muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Annotation

In our republic, comprehensive measures are being implemented in connection with rational and effective use of land resources, land preparation, land monitoring and geobotanical research on pasture lands, especially in the agrarian sector, effective use of agricultural pasture lands, and certain results are being achieved. In the development strategy of New Uzbekistan for 2022-2026, it is stated that "... development of 464,000 hectares of new and disused land, improvement of the system of agro-services based on science and innovation, provision of raw materials to agro-industrial enterprises and development 1.5-fold increase in output volume" are defined as important strategic tasks. In the implementation of these tasks, scientific research on ensuring the stability of the agricultural sector and the food security of the country is gaining importance by approaching the activities of land users on a scientific basis.

Аннотация

В нашей республике осуществляются комплексные мероприятия в связи с рациональным и эффективным использованием земельных ресурсов, подготовкой земель, мониторингом земель и геоботаническими исследованиями на пастбищных угодьях, особенно в аграрной сфере, эффективным

использованием пастбищных угодий сельскохозяйственного назначения, и достигаются определенные результаты. достигнуто. В стратегии развития Нового Узбекистана на 2022-2026 годы указано, что «... освоение 464 000 га новых и заброшенных земель, совершенствование системы агросервиса на основе науки и инноваций, обеспечение сырьем агропромышленных комплексов. -промышленные предприятия и разработка 1,5-кратного увеличения объемов производства» определены как важные стратегические задачи. В реализации этих задач все большее значение приобретают научные исследования по обеспечению устойчивости аграрного сектора и продовольственной безопасности страны путем подхода к деятельности земледельцев на научной основе.

Kalit soʻzlar : Degradatsiya, Agroxizmatlar, Taraqqiyot strategiyasi, Oʻzdaverloyiha institute.

Key words : Degradation, Agroservices, Development strategy, Uzdaverloyiha institution.

Ключевые слова : Деградация, Агросервисы, Стратегия развития.

Kirish

Respublikamizda 21,1 mln gektar yaylovlar (46,5%) mavjud, soʻnggi 35-40 yil davomida yaylov oʻsimliklari soni va hajmi kamayib, degradatsiyaga uchragan maydonlar koʻpaygan. Respublikamizda togʻ, togʻoldi va choʻl yaylovlari tuproqlarning hozirgi holatini aniqlash, degradatsiya jarayonlarini oldini olish, mahsuldorligini oshirish, yaylovlarni muhofaza qilish va ulardan foydalanish samaradorligini oshirish boʻyicha keng qamrovli ilmiy-tadqiqotlar olib borilib, muayyan natijalarga erishilmoqda. Shu sababli respublikamiz qishloq xoʻjaligini yanada rivojlantirishda togʻoldi va choʻl yaylovlarida monitoring tadqiqotlarini yuritish, xususan, tabiiy yaylovlar toʻgʻrisidagi miqdoriy va sifatga doir maʼlumotlar haqida axborot toʻplash, ularning holatini baholash va prognoz qilish, salbiy jarayonlarni aniqlash hamda bartaraf etish maqsadida tabiiy yaylovlar oʻsimliklarining holati, tabiiy yaylovlardan foydalanish natijasida yuzaga kelayotgan oʻzgarishlar yuzasidan kuzatuvlar olib borish muhim ahamiyat kasb etadi.

Oʻzdaverloyiha» davlat ilmiy-loyihalash instituti ilmiy-tadqiqot ishlari rejasiga kiritilgan Oʻzbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018- yil 23- apreldagi 299-son «Maʼmuriy hududlar birliklar chegarasini belgilash, yer resurslarini xatlovdan oʻtkazish hamda yaylov va pichanzorlarda geobotanik tadqiqotlarni oʻtkazish tartibini yanada takomillashtirish toʻgʻrisida»gi qarori, hamda BMT Taraqqiyot Dasturi-GEFning «Dunyo miqyosida muhim biologik xilma-xillik turlari uchun muhim boʻlgan togʻli mintaqalarda tabiiy resurslar va oʻrmon xoʻjaligidan barqaror foydalanish» loyihasi doirasida (2019-2021- yy.) bajarilgan.

Bu borada hukumatimiz tomonidan bir qator chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Xususan, O‘zbekiston Respublikasining Yer kodeksi, O‘zbekiston Respublikasining «Yaylovlar to‘g‘risida»gi va «Davlat yer kadastrisi to‘g‘risida»gi Qonunlari, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 7 sentabrdagi PF-6061-son Farmoni, 2021 yil 24 fevraldagi PQ-5006-son qarori, Vazirlar Mahkamasining 2000 yil 23 dekabrdagi «O‘zbekiston Respublikasida yer monitoringi to‘g‘risida nizomni tasdiqlash haqida»gi 496-son, 2019 yil 24 sentabrdagi «O‘zbekiston Respublikasida atrof tabiiy muhitning davlat monitoringi tizimini takomillashtirish to‘g‘risida»gi 737-son hamda 2022 yil 14 yanvardagi «Qishloq xo‘jaligiga mo‘ljallangan yerlarda monitoring ishlarini amalga oshirish, yerlarni muhofaza qilish va yer tuzish faoliyatini tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlarni tasdiqlash to‘g‘risida» gi 22-son qarorlarida aynan tabiiy yaylovlar o‘simliklarining monitoringini yuritishga qaratilgan vazifalar belgilab qo‘yilgan.

Shulardan kelib chiqib Qashqadaryo viloyati hokimining 2022 yil 07-apreldagi 12-4-0-F/22-sonli farmoyishiga asosan institutning “Qashvilerloyixa” bo‘linmasi mutaxassislari tomonidan Qashqadaryo viloyati Mirishkor tumanining tabiiy yaylovlar o‘simliklarining monitoring ishlari olib borildi.

Tumanning umumiy maydoni 312538 gektar bo‘lib, shundan o‘rmon xo‘jaligi yerlaridan tashqari 217946 gektari yaylov va pichanzorlar hisoblanadi. Monitoring 1:10000 masshtabdagi qishloq xo‘jalik xaritasi va elektron xaritasidan foydalangan holda olib borildi.

Ushbu ishlarni bajarish jarayonida “O‘zdaverloyiha” davlat ilmiy-loyihalash instituti Ilmiy kengashida 2023 yil 30 martida (13-sonli bayonnoma) ko‘rib chiqilgan va tasdiqlangan “Tabiiy yaylovlar o‘simliklarining monitoringini yuritish ishlarini amalga oshirish bo‘yicha” qo‘llanma talablariga muvofiq tabiiy yaylovlar to‘g‘risidagi miqdoriy va sifatga doir ma‘lumotlar haqida axborot to‘plash, ularning holatini baholash va prognoz qilish, degaradatsiyaga uchragan yaylovlar maydonini aniqlash, salbiy jarayonlarni aniqlash hamda bartaraf etish maqsadida tabiiy yaylovlar o‘simliklarining holati, tabiiy yaylovlardan foydalanish natijasida yuzaga kelayotgan o‘zgarishlar yuzasidan kuzatuvlar yo‘lga qo‘yildi.

Tadqiqotlar jaryonida biz tomondan yaratilgan elektron raqamli xaritalar Qashqadaryo viloyati Mirishkor tumanidagi yaylov yerlarining aniq hisobini yuritish, degaradatsiyaga uchragan yaylovlar maydonini aniqlash, birlamchi yaylov urug‘chilik maydonlarini tashkil qilish va chorva mollarini almashlab boqish imkonini bergan hamda respublika «Yaylov yerlari monitoring tizimi» portalini ma‘lumotlar bilan ta‘minlashda asos bo‘lib xizmat qilmoqda.

Xulosa

Kuzatishlarimiz natijasida Mirishkor tumanining mavjud 217946 gektar yaylovlarida asosan yaylovlarida sun'iy agrofitsenoz tashkil qilishning afzalliklari yuqori ekanligi aniqlandi

Hosildorligi past bo'lgan yaylovlarni tiklash maqsadida, mutaxassislar tavsiyalariga asosan hosildorligi yuqori bo'lgan ozuqabop o'simliklarning birlamchi urug'chilik maydonlarini tashkil etish, yaylovlar degradatsiyasining oldini olish maqsadida yaylovlar almashinishi bilan yaylovlarning unumdorligini oshirishga, ularning ayrim joylarini yilning muayyan fasllarida foydalanishdan to'liq yoki qisman chiqarib tashlash maqsadga muvofiq.

Tumanning 2 ta xududida yaylov maydonlarining ma'lum bir xududini yani ikki yoki uch gektar maydonlarni sim to'siqlari bilan o'ragan xolda urug' yetishtirib, ushbu urug'larni degradatsiya (inqiroz)ga uchragan maydonlarga ekish- uzoq va kam foydalaniladigan yaylovlarga boradigan dala yo'llarini yaxshilash hamda yangidan yo'llar ochish;

- aholidan uzoq xududlarda chorva mollarini saqlaydigan va cho'ponlar uchun sharoitlar yaratilgan maxsus joylar tashkil etish;

- fermer xo'jaliklari va yaylovdan foydalanuvchilar kooperativlari tomonidan ma'lum xududlarni sim to'siqlar bilan o'rash, bunda yaylov urug'chiligi tashkil etiladi hamda qishlovga zahira sifatida pichanzorlar hosil bo'ladi

- daraxt, buta va yarimbuta o'simliklarni aholi tomonidan yoqilg'i va boshqa maqsadlarda foydalanmaslik uchun aholiga keng ko'lamli tushuntirish ishlarini olib borish;

Foydalanilgan adabiyotlar :

1. "Ko'chmas mulk kadastri" o'quv qo'llanma A.R.Babajanov. Toshkent 2014
2. Alimov R.X., Berkinov B.B., Kravchenko A.N., Xodiev B.Yu. / O'zR FA Akademigi
3. G'ulomov S.S. tahriri ostida. Ko'chmas mulkni baholash. Toshkent: "Fan". - 231 b.
4. Vazirlar Maxkamasining 2014 yil 18 avgustdagi 235-sonli qarori.
5. O'zbekiston Respublikasi yer resurslarining holati to'g'risida Milliy hisobot. Toshkent: Davlat kadastrlar palatasi, 2021.